

VI

Zakończenie

Analiza rozdziału I *Kapitału* uwypukliła wiele cech kapitału – walki klas – zarówno ogólnie, jak i jego różnych podziałów.

Jeśli chodzi o podstawowy stosunek klasowy – kapitał-praca – to przekonaliśmy się, że jest to zasadniczo stosunek pracy w formie towarowej. Kiedy kapitaliści kontrolują sposób produkcji i zmuszają w ten sposób klasę robotniczą do pracy dla nich, kapitał przejawia się jako środki kontroli społecznej nad pracą. Nie przychodzi to łatwo, ponieważ klasa robotnicza także wykazuje inicjatywę i bezustannie trwa walka, walka klas dotycząca pracy. Charakter tej walki zmienia się – czy, ile, za jaką cenę – ale zawsze dotyczy pracy, formy towarowej.

Analiza podziału tej formy na wartość użytkową i wartość wymienną uwydatniła niektóre cechy tej walki o towarową siłą roboczą, jak również znaczenie innych towarów, takich jak żywność i energia. Ponieważ odgrywają pewną rolę w walce klas i dlatego są jej elementem, badanie wartości użytkowej i wartości wymiennej z perspektywy dwóch przeciwstawnych klas okazuje się pomocne, jeśli chodzi o zdefiniowanie i wyjaśnienie ich ról, a więc natury samej walki: walki o bogactwo materialne i wartość wymienną, która jest kluczem do tego bogactwa w czasach panowania kapitału. Problem został bliżej wyjaśniony dzięki omówieniu wartości, której ostatecznym wyrazem jest pieniądź. Pieniądź dla kasy robotniczej jawi się jako kapitał (tzn. jako kontrola nad pracą) i w ten sposób walka toczy się przynajmniej częściowo o pieniądze, póki pozostaje w obrębie kapitału.

Analiza wartości pokazała jednak również, że walka klas nie jest monolityczna. Rozważania na temat abstrakcyjnej pracy ukazały centralną rolę podziału klasy robotniczej i walki o przekształcenie tego podziału. Pokazały też, że te podziały nie są podziałami poziomymi, ale pionowymi, hierarchicznymi. Omawiając pieniądź, przekonaliśmy się, że zawsze istnieją podziały płacowe, albo między robotnikami najemnymi i nienajemnymi, albo hierarchia robotników najemnych. Istnienie i podstawowa rola tych podziałów oznacza, że klasa robotnicza musi uwzględnić ten problem, jeśli chodzi o organizowanie walki. Uwzględnienie tych podziałów jest dziełem organizacji Wages for Housework, której aktywność to jeden z elementów bardzo wielu walk o płace i przeciwko hierarchii. Zatem domaganie się płac zmierza do przewyciężenia kapitalistycznego podziału na robotników najemnych i nienajemnych, postawienia wszystkich robotników na równej stopie, tak aby wszyscy mogli walczyć o dochody przeciwko pracy.

Rozważania nad formą wartości pokazały, jak kapitał próbuje zapośredniczać swój stosunek wobec jednego segmentu klasy robotniczej poprzez inny segment. To jedna z funkcji hierarchii w podziałach klasy. Robotnicy najemni są wykorzystywani do zapośredniczenia stosunku między kapitałem i robotnikami nienajemnymi. Wyżej opłacani są wykorzystywani do zapośredniczenia stosunku między kapitałem i niżej opłacanymi. Bądź też, odwrotnie, robotnicy nienajemni są wykorzystywani przez kapitał do narzucania dyscypliny robotnikom najemnym; nisko opłacani są wykorzystywani do narzucania dyscypliny wysoko opłacanym.

Omówienie miary wartości, społecznie niezbędnego czasu pracy, również ujawniło niektóre określenia sugerowane przez podział na robotników najemnych i nienajemnych – kapitał próbuje rozciągnąć swoją kontrolę społeczną poprzez pracę na całe społeczeństwo, nie tylko w zakładzie. Próbuje utworzyć fabrykę społeczną, w której pracują zarówno robotnicy najemni, jak i nienajemni. Walka o płace jest więc żądaniem uznania tego faktu i stworzenia podstaw (większego bogactwa) dla autonomicznej walki przeciwko temu stanowi. Ponadto w fabryce społecznej trwa walka o czas pracy podobna do walki w fabryce.

Dzięki tym obserwacjom mogliśmy również wyciągnąć pewne wnioski dotyczące strategii klasy robotniczej. Ponieważ uznajemy kapitał za kontrolę społeczną przez pracę i ograniczony dostęp do bogactwa (płace), walka toczy się o to, żeby mniej pracować i mieć większy dostęp do bogactwa (pieniędzy). Taki był charakter walki w ostatnich latach, która zerwała powiązanie płac z wydajnością, a więc zaatakowała podstawy kontroli kapitalistycznej. Nie jest to po prostu ilościowa, ekonomiczna walka, ponieważ zrywając relacje między pracą i dochodem podważa samą naturę kapitału. Taka walka może toczyć się na wielu obszarach. Tylko faktyczny zasięg organizacji klasy robotniczej i jej siły ogranicza jej zdolność do natychmiastowego zniesienia większości pracy, zapewnienia nieograniczonego dostępu do bogactwa i wykorzystania wzrostu wydajności do zniesienia pracy. Intensywność walki jest dyktowana przez stopień siły. Kiedy robotnicy są w stanie bezpośrednio przejmować bogactwo, robią to. Jednocześnie walczą o zdobycie takiego rodzaju bogactwa, które im odpowiada – warunków pracy, zajęć w czasie wolnym, wartości użytkowej. W tym sensie walka jest jakościowa, jak również ilościowa.

Ponieważ jednak klasa jest faktycznie podzielona, walka o mniej pracy i więcej pieniędzy (bogactwa) odzwierciedla ten podział. Zarówno forma, jak i cele walki są różne w zależności od tego, o który segment klasy robotniczej chodzi. Oczywiście ogólnym celem wszystkich segmentów jest zjednoczenie się po to, żeby dysponować większą siłą. Jedność jednak można osiągnąć tylko poprzez polityczne wzajemne powiązanie różnych walk, a nie podporządkowywanie ich sobie. Przekonaliśmy się, że różne hierarchicznie uszeregowane segmenty nie mają takiej samej siły wobec kapitału. Toteż zwłaszcza te słabsze organizują się autonomicznie, żeby nie być słabszymi w ramach szerszej organizacji. Każda grupa organizuje się wokół swoich potrzeb i zawiera sojusze z innymi grupami na bazie wzajemnych korzyści. Wszystkie mogą walczyć o mniej pracy i więcej bogactwa, ale autonomiczność słabszej grupy ograniczy tendencję do poświęcania jej interesów na rzecz silniejszej. Jednocześnie z uwagi na to, że ich walki koncentrują się na kapitale, istnieje możliwość, iż zjednoczą się, dążąc do wspólnego celu.

Inne organizacyjne następstwo podziału klasy robotniczej na robotników najemnych i nienajemnych – robotników fabryki i robotników społeczności – polega na tym, że autonomiczne organizacje, o których mówiłem, działają w fabrykach,

społecznościach i pomiędzy nimi. Ich koordynacja oznacza połączenie dwóch obszarów walki. To znaczy, że walka i działania klasy robotniczej oraz jej „sprawy” mogą dziać się w różnych miejscach. Przykładem tego są walki społeczności w Apalachach w sprawach górnictwa oraz strajki włoskich robotników fabrycznych dotyczące społeczności. W ten sposób siła klasy robotniczej działa na poziomie fabryki społecznej, dokonując politycznej rekonstrukcji podziału na fabrykę i społeczność.